

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף סז

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

האם בונים מרחץ/מקווה בבית?

אולם מתו"ד בודאי עולה שאין חשש בשאר טבילות לגזירת שאובים ובודאי שאפשר לרחוץ אח"כ.

בגלוי הש"ס להגרי"י ענגיל ז"ל (שבת שם) באמת הקשה על דברי הפני"י שאשתמיטתיה שכ"כ המרדכי, הלכות מקואות (רמז תשז) שגם בנדה נוהג דין זה. והובא בשו"ע יו"ד בהג"ה סוף סי' ר"א וכ"כ גם הרוקח בהלכות נדה סי' שיז'.

הב"י על הטור (יו"ד ס"ו ס"א) מביא בשם המרדכי בשבועות שכתב בשם מערערין וכן בשם רבינו שב"ט דס"ל בנות ישראל הנכנסות אחר הטבילה במרחץ לא עלתה להן טבילה, וראיתם מהך ד"ח דבר שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובין וכו', וגם הרמ"א הביא להלכה (שם סע' עה) לחזור ולרחוץ אח"כ יש אוסרים ושכן נהגו.

באור זרוע (הלכות נדה סי' שלח) וכן בשו"ת (סי' תשנה תשנו) הגזירה היתה גם על נדה לבעלה. היות והטעם שמובא בגמ' שיאמרו שמועילה טבילה בשאובים חשש זה קיים בכל הנידונים של טבילות. והביא את דעת התוס' ר"ד להיתר וכן הראב"ה אבל הוא מצדד לאיסור.

בשורו ברכה (חידו"א) כותב על דברי הרמ"א שבנדה לא גזרו שאין לרחוץ אח"כ והביא כן אף בשם ספר פרי האדמה.

בדעת תורה למהרש"ם (הלכות נדה ומקואות) כותב שאם אינה רוחצת כל הגוף ונחוץ לרפואה לחמם את עצמה מהמים הקרים, שרי לרחוץ הגוף בחמים בלא הראש וכדומה שבזה לא שייך הגזירה שהכל יודעים שצריך טבילת כל הגוף.

בספר יסוד ושו"ש העבודה (שער השמיני שער העליון פרק א) כתב וז"ל "ואחר הטבילה דוקא ישתדל אחר מים חמים לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו על סדר זה דוקא וכו' ומה טוב אם יכול לרחוץ כל הגוף בהם ואז ירחץ ראשו תחילה ויאמר בשעת רחיצה לכבוד שבת קודש ויכוין לתת בזה נחת רוח להבורא ית"ש עכ"ל. להדיא שאחז שיש מעלה ברחיצה לאחר הטבילה לכבוד שבת."

נושא היום: מכירת חצר, בית הבד, מרחץ

לדעת רבנן במכירת "חצר" נכללים בתים, בורות, שיחין ומערות. למעט מטלטלין. ואם **אמר החצר ומה שבתוכה** כולל מטלטלין. **לדעת ר"א** במכירת חצר כולל אך רק את אויר החצר ולא בתים וכו'.

למדו בבביתא, לדעת רבנן במכירת בית כלל, בית חיצון, בית פנימי, מקום שעפרו משמש ליצור זכוכית, חנויות שפתוחות לחצר, או שפתוחות לחצר ולרה"ר. **ולדעת ר"א**, מכר רק אויר החצר. **כאמור** למדנו שחנות הפתוחה לחצר ולרה"ר, נמכרת. **ובבביתא דרבי חייא מבואר** שאינה נמכרת. **מבאר הגמ'**, אם רוב שימוש החנות לבני החצר, נמכרת. ואם רוב שימושה לבני רשות הרבים, אינה נמכרת.

נחלקו רבנן ור"א האם במכירת החצר נכללים הבתים וכו' או רק אויר החצר. **לדעת רבא** אם אמר שמכר "דירתא" היינו שמכר לו את הדיר שבחצר, **באופן** זה לכו"ע מכר בתים וכו'. **נחלקו רבנן ור"א** באופן שאמר "דרתא" שלר"א משמע "תרביצא", היינו אויר החצר, ורבנן סברו שכולל לשון בתים ודיוור. **וי"א בדעת רבא**, אם אמר "בדרתא" לכו"ע מכר אף בתים, **נחלקו** באמר "חצר", **ר"א סבר** חצר הכוונה לאיורה. **לרבנן** כחצר המשכן, שנקראת בתורה חצר ויש בה אוהל מועד וקודש הקדשים.

אמר רבא בשב"ט, מכר שני שונים של חצר, אחת ליצור חול וזכוכית, ושניה להוציא ממנה כסף וזהב, החזיק באחת לא מועיל לשניה. **ואף שאמר שמואל** שבחזקה בשדה אחת יכול לקנות 10 שדות ברחבי העולם, **כיון** שכל הקרקעות מחוברות ותשמישם אחד, **אולם** כאמור בקרקע לחלוטית ומעולה ב' שימושים שונה. **וי"א** שאמר לאידך גיסא, אם החזיק בקרקע לכסף וזהב, קנה אף את הקרקע של חול וזכוכית, **ושאלו** שהדבר פשוט מחמת דברי שמואל שכל הקרקעות הם אחד. **מבאר הגמ'** היה צד לומר שלא קנה אף שני שימושי הקרקע שונים.

במכירת בית הבד, מוכר דברים הקבועים בקרקע ושימושם בצורה קבועה לצורך עשיית השמן. **כלל במכירה, "ים"** (קערה עגולה שבה הזיתים לפני ריסוקם), **"ממל"** (ביאר רבי אבא בר ממל, כעין מכתש, אבן שיש בה בית קיבול לזיתים ובאותו נקב מכניס עץ ע"מ לבקוע את הזיתים) ו"בתולות" (ביאר רי"ח עמודים של ארז הנועדים לקיבוע קורת בית הבד). **לא כלל במכירה "עבירים"** (נסר שמונחים על הזיתים, עליו מונחת הקורה), **"גלגל"** (כעין ידית להרים ולהוריד את הקורה) ו"קורה" (קורת עץ עבה שמחמת כובדה מרסקת את הזיתים ועוצרתם). **אם אמר בעת המכירה**, בית הבד וכל מה שבתוכו, כולל הכל. **לדעת ר"א**, במכירת בית הבד כולל את הקורה, **והתבאר הטעם בבביתא** שכל הגדרת בית הבד, מחמת הקורה.

מבואר בבביתא, במכירת בית הבד **כלול: ה"נסרים"** שנמצאים סביב הזיתים שלא יתפורו **ומבאר הרשב"ם** שהם קבועים למקומם. "קבצים" הכלי המיועד לזיתים לפני הסחיטה, כ"ם" המבואר במשנה. **"מפרכות"** הכלי הכותש את הזיתים לראשונה כ"ממל" המבואר במשנה. **"ריחים ותחתונות"**, קבוע בקרקע וטוחים בה את הזיתים לפני שעוצרים בורת בית הבד. **ולא כלל את** האבן העליונה של הריחים. **ואם אמר** בית הבד ומה שבתוכו, קנה הכל, **למעט** נסר הנמצא על הזיתים בזמן שהקורה יורדת על הזיתים, **ולמעט** שקים העשויים מנוצות או מעור.

מכר את בית המרחץ, לא נכלל: נסרי עץ מונחים על הרצפה לנוחות המשתמשים. כלים שבהם המים. מסך כנגד הפתח או מגבות. **אם אמר** בית המרחץ ומה שבה קנה הכל, **למעט:** מקום אוצר המים, ומקום איחסון העצים.

כתב בספר חסידים (צואת רבי יהודה החסיד, אות יח) "לא יעשה אדם מרחץ בתוך ביתו, ואם יעשה הבית יחבר, אא"כ עושה לרחוץ רבים בו."

הרבה דנו בדברי רבי יהודה החסיד, ובשורש האיסור. כתב בשו"ת משפטיך ליעקב (יו"ד נב) שהאיסור הוא באופן שהמרחץ עומד בפני עצמו, שאינו מוגדר כחלק מהבית, אולם מקווה טהרה בתוך ביתו אין איסור, והביא סמך ליסודו מדברי הסוגיא לפנינו, שכאשר מכר את הבית אין המרחץ בכלל מבואר שהמרחץ הוא דבר העומד בפני עצמו, ואינו חלק מן החצר, אולם כאשר המרחץ הוא חלק מן הבית, נמכר בכלל מכירת הבית, וזה לא אסר הספר חסידים.

בשו"ת בצל החכמה (ג, לז) האריך בדבר, ובראש דבריו הביא מדברי השו"ת דברי חיים (א חאה"ע ח), שדברי רבי יהודה החסיד צ"ל הם למעלה משכילינו ואין לנו לפלפל בכוננת דבריו, שאין לנו בהם שום ידיעה. ומ"מ נקט שהיינו דוקא לענין שאין לנו להשכיל לרתת טעם לדבריו ולהסיק מתוך כך חיילוקים לומר שזה היה אינו בכלל אזהרה, כיון שלא שייך בו אותו טעם, אבל כל מה שאינו נכלל במשמעות לשונו אדרבה מבואר באחרונים, הבו דלא להוסיף עלה.

דן בדבריו, שבצואת רבי יהודה החסיד יש שינוי לשון, מובאים שם כמה דברים שקשורים לעשיית הבית ובניינו, בחלק מן הדברים כתוב בלשון של "לא יבנה", בחלק מן הדברים נזכר בלשון של "לא יעשה", וזן שם האם "לא יעשה" משמעתו שאף כאשר בנוי לא יפוך תשמישו לאותו דבר, והאיסור הוא לא רק בבניה אלא אף לאחר שבנוי לא לעשות בו שימוש מסויים. או לאידך גיסא, האיסור הוא לעשות ביתו למרחץ, אולם אם מעיקרא בבניה כבר בנה בו מרחץ וכד' בזה אין איסור שהרי האיסור הוא בעשיה בלבד ולא בבניה.

וכתב עוד, שהאיסור הוא ב"מרחץ" אולם ב"מקוה" אין איסור, שהרי כתב רבי יהודה החסיד, לא יעשה אדם "מרחץ" כו' יש לזקק מרחץ דוקא אבל מקוה שרי, כי באמת מרחץ ומקוה הנזכרים בש"ס תרי מילי ונהו. ולמדנו במשנה (מגילה כז, ב) לענין מכירת ביהכ"ס, וחכמים אומרים מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים ל"מרחץ" ול"בורסקי" ל"טבילה" ול"בית המים". הרי שחשבו מרחץ ובית טבילה בתור שני דברים נפרדים.

והיו מרחץ ומקוה שבימי הש"ס משוינו זה מזה, א. בצורתן החיצונית, כי מרחץ שלשה חדרים היו לו כפי הנלמד בשבת (י, א הובא ברשב"ם לפנינו סז, ב) ועיין פרש"י שם (ד"ה מרחצאות). ואילו מקוה דרכו להיות עשוי כמין בור או שיח או מערה כמבואר בר"ש (ריש פ"ו דמקואות). ב. בדרך תשמישתם, כי מרחץ תשמישתו בחמין ומקוה תשמישתו בצונן עיין ברכות (כב, א) ובפרש"י שם (ד"ה אפשר במרחצאות, וד"ה קאי כוותר). ג. בדיניהם, כי מרחץ אסור להרהר בו בדברי תורה, משא"כ מקוה עיין מג"א (סימן מה, ב) וט"ז (סימן פד, ב).

ומביא שם בשו"ת הג"ל, "ואנא עובדא ידענא כי הגאון האדיר אב"ד דעירק ירושלם ת"ו ומרא דארעא קדישא מהר"ץ דושינסקי צ"ל, היה לו בגזוזטרת ביתו מקוה טהרה שבנו אותה בשבילו וחממה באמצעות דוד הנקרא סאמאוא"ר. ולא טבלו בה רק הוא וצ"ל ובלח"ט בנו יידי הרב הגאון מהר"ם שליט"א. המקוה הג"ל היתה בנויה כדלהלן, דירתו ישל הגאון הג"ל היתה בקומת הבית. לפני הדירה השתרעה גזוזטרה רחבת ידים שעלו אליה מן החצר ע"י מדרגות. באותה גזוזטרה בקרן זוית שממול הדירה היתה מקוה הג"ל בנויה ועדיין נשאר מקום פנוי בגזוזטרה בין המקוה והדירה, שכאשר יצאו מן המקוה להכנס להדירה הוצרכו לעבור על פני חלקו הפנוי של הגזוזטרה שהפסיק בין המקוה והדירה."

רחיצה אחר הטבילה

למדנו שאין המרחץ בכלל במכירת החצר, ועוד למדנו לעיל בדף סו, ב שהנידון של מים שאובים הוא מדרבנן. אמנם כנזכר לעיל דין "מרחץ" ודין "מקוה" שני עניינים להם. אולם יש נידון לגבי רחיצה לאחר טבילה במקווה, ושורש האיסור מחמת שיאמרו שמא טובלים רק בשאובים, והנידון הוא בדין יח' דברים שגזרו וננסה לעיין מעט בזאת הסוגיא.

אמרו בגמ' בשבת שאחד מיח' דבר שגזרו הבא ראשו ורובו במים שאובים, ופירש"י והבא לאחר שטבל מטומאתו במים שאובים בו ביום. שואלת הגמ' וכו' אלא אמר רבא שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין, וביאר רש"י, וחיישין דילמא אתי לבטולי תורת מקוה וטובלין בשאובין והתורה אמרה אך מעין ובור מקוה מים וגו'.

העניין כפי שמופיע בגמ', נאמר אך ורק לגבי תרומה וקודשים, השאלה בנידון של אשה לבעלה או טבילה של חומרה או טהרת שבתות ומועדים האם גם על זה הייתה גזירה. (וביא מה שליקטנו בענין חו"ל לסמך להלכה)

מתוך דברי הפני יהושע (שם שבת יג) מבואר שאחז את הגמ' אך ורק לגבי תרומה שהקשה על דברי הגמ', שהגמ' עזרה רק לכהנים שהיות והם אוכלים תרומה גזרנו עליהם, אולם כל ישראל עדיין נחשוש שיטבלו בשאובים, שיאמרו שהשאובים מטהרים ויאכלו קדשים ויכנסו למקדש, ועוד הקשה, נשים נדות לבעליהן עדיין נחשוש שיטבלו בשאובים.

הפני"י מחמת קושיותיו לומד ביאור אחר בדברי הגמ' שאינו מן העניין לנושא דידן.